

بررسی رابطه تعاملات خانواده و جرأت ورزی و عزت نفس کودک

مرضیه خضری نژاد

دانشجو معلم دانشگاه فرهنگیان مرکز شهید مطهری خوی، ایران

Marziyeh.khezrinejad@gmail.com

چکیده

خانواده در جایگاه اولین و کوچکترین نهاد اجتماعی مهم ترین نقش را در شکل دهی شخصیت کودک در سال های اولیه زندگی بر عهده دارد. نوع روابط حاکم بر نظام خانواده، ضامن موفقیت یا عدم موفقیت کودک در چالش های آتی وی خواهد بود. بدین معنا که چنانچه میزان تعاملات خانواده رضایت بخش باشد، کودکان در محیطی امن و سرشار از عشق و مهر و محبت رشد کرده و رفتاری جراتمندانه ناشی از بالا بودن میزان عزت نفس از آنان در اجتماع سر خواهد زد. لازمه استمرار زندگی آدمی در سطح جامعه و در امان ماندن وی از تهدیدات متعدد، با توجه به بهبود بخشیدن مهارت جرات ورزی و دست یابی به تصویری بهتر از ارزش و اهمیت افکار و احساسات خویش می باشد. بنابراین هدف از پژوهش پیش رو، بررسی رابطه تعاملات خانواده و جرات ورزی و عزت نفس کودک می باشد. همچنین علاوه بر این، به تاثیراتی که جرأت ورزی و عزت نفس می تواند بر جامعه بگذارد نیز اشاره کوتاهی شده است.

واژه های کلیدی: خانواده، تعاملات خانواده، جرأت ورزی، عزت نفس

مقدمه

امروزه اهمیت مهارت جرات ورزی و ارزش آن بر همگان آشکار است. «اسلام به عنوان یک مکتب انسان ساز، بیشترین عنایت را به تکریم، تنزیه و تعالی خانواده دارد و این نماد مقدس را کانون تربیت و مهد مودت و رحمت می شمرد و سعادت و شقاوت جامعه انسانی را منوط به صلاح و فساد این بنا می داند.» (حسن زاده، ۱۳۹۲) خانواده به عنوان نخستین و مهمترین پایگاه شکل گیری شخصیت کودک، نقش ویژه ای در ارتقای مهارت های وی دارد. «این نهاد (خانواده) به صورت سیستم به هم پیوسته ای است که هر یک از اعضای آن متناسب با جایگاه و نقشی که دارند بر همدیگر اثر میگذارند. ارتباط صحیح بین پدر و مادر و روابط سالم آنان با کودکان، اولین و مهمترین زمینه رشد و پرورش کودکان است.» (شریعتی و صحرائی، ۱۳۹۸) به همین دلیل لازم است که اعضای خانواده و به ویژه والدین از اهمیت این روابط و ضرورت آن آگاهی داشته و در جهت تحقق این اهداف بیشتر بکوشند. تعامل و روابط بین والدین و فرزندان با روش های فرزندپروری آنان مرتبط می باشد. «به طور کلی تحقیقات مختلف نشان می دهد نوجوانانی که متعلق به خانواده های قاطع هستند نسبت به همسالان شان که در خانواده های استبدادی سهل گیر و مسامحه کار رشد می کنند از نظر روانی شایستگی بیشتری دارند. آنها مسئولیت پذیر، منضبط، خلاق، کنجکاو و دارای اعتماد به نفس هستند.» (مظلوم، ۱۳۸۲) قطعاً شیوه های فرزندپروری والدین تاثیرات زیادی بر جرأت ورزی و میزان عزت نفس کودکان برجای خواهد گذاشت اما بررسی این روش ها و صحبت در مورد جزئیات آن، خارج از پژوهش پیش رو می باشد لذا همین قدر بدانیم که در هر خانواده با توجه به انواع روشهای تربیتی و فرزندپروری، فرزندان با خلق و خوی متفاوتی رشد خواهند کرد. چه بسا برخی از آنان دارای جرأت ورزی و عزت نفس بالا و عده ای نیز فاقد مهارت ابراز وجود و دارای عزت نفس پایین می باشند. عزت نفس لازمه موفقیت و رشد هر کودک است. «مهمترین منشاء پدید آمدن خودپنداره و عزت نفس در رفتار و واکنش

دیگران نسبت به فرد است. این را نظریه «خود نما» می نامند. نظریه مذکور معتقد است برای دیدن خود به واکنش های دیگران توجه می کنیم و تصویر خود را در آن واکنش ها می بینیم.» (بابایی، ۱۳۸۵) بنابراین آگاهی از اینکه «آیا چهره، رفتار یا حرکات ما مورد پذیرش و مقبولیت دیگران هست یا نیست؟» تاثیر زیادی روی میزان اعتماد به نفس و عزت نفس ما خواهد داشت. بدین ترتیب نوع نگاه دیگران به انسان به ویژه در خانواده سبب شکل گیری عزت نفس و احساس مطلوب در بطن وجود وی می گردد. این که کودک در خانواده اش مورد پذیرش واقع شود و با اعضا روابط خوبی برقرار نماید موجب می شود نسبت به خود احساس مطلوبی داشته و مهارت های جراتمندی و عزت نفس در نزد وی تقویت گردند. به عقیده نگارنده، با توجه به اینکه مقدار زیادی از شخصیت کودک و خلق و خوی او در چند سال اول زندگی رشد میکند و تاثیر محیط را در تربیت و پرورش این خصوصیات را نمیتوان نادیده گرفت، به همین دلیل بهتر است فضای خانواده سرشار از انرژی مثبت و مکالمات انگیزشی باشد و به عنوان حامی دلسوز کودک، راهنمای وی در مراحل بعدی زندگی باشند. در این صورت کودک هیچگاه احساس تنهایی و کمبود نخواهد کرد و در آینده نیز شخصیتی توانمند و موفق خواهد بود. به نوعی شاید بتوان گفت که مهارت های عزت نفس و جرأت مندی، مکمل یکدیگرند؛ چرا که اگر انسان دارای عزت نفس باشد قطعاً این مهارت، وی را فردی با جرأت نیز بار خواهد آورد. شخصی که خود را شایسته رسیدن به اهدافش می داند، خویشتن خود را پذیرفته باشد و از تمام خودش رضایت قابل قبولی داشته باشد، موجب خواهد شد که بر میزان جرأت مندی و ابراز وجود وی، افزوده شود و همچنین بالعکس، اگر چنانچه انسان از شخصیتی جرأت مند برخوردار باشد، میتواند حق خود را در همه حال بگیرد و در مواقع لازم از گفتن کلمه «نه» ابایی نداشته باشد. در واقع شخص جرأت مند، به اندازه ای عزت نفس دارد که موجب شده تا ترس برایش بی معنا بوده و از حق و حقوق خود در مقابل دیگران دفاع کند. به هر حال اینکه کودک در آینده، فردی جرأت مند و با عزت نفس باشد، بستگی به عوامل مختلفی دارد. از جمله این عوامل، برخورداری از خانواده ای با چنین ویژگی ها و برقرار بودن روابط محبت آمیز بین اعضای خانواده با یکدیگر می باشد. نقش والدین در این میان بسیار پر رنگ تر از سایر اعضای خانواده است. آنها با ابراز محبت و علاقه به کودک خویش، موجب ایجاد و تقویت مهارت های یاد شده (جرأت مندی_عزت نفس) در وجود آنها می شوند.

خانواده و اهمیت آن

خانواده و نقش آن در انسان سازی و رشد و تربیت فرزندان در تمامی ملل حائز اهمیت است. شکوفایی تمدن و پیشرفت هر کشور در گرو تربیت فرزندان باسواد، جرأت ورز و باعزت می باشد چرا که در محیط خانواده است که نخستین بار مهارت ها و فریحه کودکان پایه ریزی می شود و به سمت و سوی ترقی و تعالی سوق داده می شوند. «نظام خانواده کوچکترین واحد اجتماعی است که اساس و زیر ساخت واحدهای بزرگ اجتماعی بشری به شمار می رود. افرادی که در این واحد کوچک اجتماعی رشد می یابند و تربیت می شوند و به میزان رشد و شکوفایی شان سهم در واحد اجتماعی بزرگ انسانی دارند.» (بورغانی فراهانی، ۱۳۸۹) خانواده با اینکه کوچکترین واحد اجتماعی می باشد اما ارزش و اهمیت آن در جامعه امری انکارنشده است. چرا که در محیط خانواده است که آینده سازان کشور رشد کرده و پرورش می یابند. بنابراین خانواده بستر پرورش و تربیت کودکان است. «اسلام خانواده را گروهی متشکل از افراد دارای شخصیت مدنی حقوقی و معنوی معرفی می کند که هسته اولیه آن را ازدواج مشروع زن و مرد تشکیل می دهد و اعضای آن دارای روابط قانونی اخلاقی و عاطفی هستند.» (قائمی، ۱۳۷۳) «بدون تردید در جامعه ای که خانواده های آن از انسجام و همبستگی بهتری برخوردار باشند، آسیب های اجتماعی کمتری به چشم می خورد. روابط عاطفی میان والدین در خانواده که مهم ترین نهاد تربیتی جامعه و نخستین آموزشگاه فرد شمرده می شود اثرگذارترین عامل حرکت مطلوب فرزندان برای انتخاب سبک و شیوه زندگی است.» (شریعتی، صحرائی، همان) «امام رضا علیه السلام برای والدین در تربیت اطفال جایگاه عظیمی در نظر گرفته و پدر را فضل الخطاب دانسته و مادر را لازم ترین حقوق هر فرد بیان نموده اند.» (رضوی

دوست و همکاران، (۱۳۹۴) متولد شدن در خانواده ای اصیل با والدینی آگاه، یک غنیمت است. اینکه پدر و مادر در روابط با فرزندان خویش مهربان باشند و در آموزش صحیح مهارت ها به آنان دریغ نکنند نعمت بزرگی است.

خانواده از نگاه علوم تربیتی و روانشناسی

«کارشناسان امور تربیتی بیش از هر چیز به عنوان یک نهاد تربیتی به خانواده می نگرند. فضای گرم خانواده مناسب ترین جای پرورش استعدادها و توانایی های نسل جدید است؛ محیطی سرشار از مهر و محبت، عواطف و احساسات پاک، و کودک از همان روزهای نخست زندگی، در آغوش پر مهر پدر و مادر قرار گرفته، درس ایثار، محبت، مروت و وفاداری فرا می گیرد.» (نظری گزنق و ضیائی، ۱۳۹۷) مسلماً هر کودکی که در چنین خانواده ای رشد یابد، در آینده ای نه چندان دور به موفقیت خواهد رسید. هر چند متأسفانه احتمال این هم هست که خیلی از کودکان و نوجوانان کمترین مهر و محبت را از جانب والدین خود لمس کرده و احساس و عقده کمبود و کاستی ها هر لحظه وجود آنان را به لرزه در می آورد. برخی از این دسته کودکان، سنگینی این درد را پیوسته تاب می آورند اما افسوس که در انتهای کار، نوجوان یا جوانی میشوند با یک عمر حسرت؛ که انواع و اقسام آسیب های اجتماعی در کمین این نوع افراد می باشد. «خانواده از منظر روانشناختی نیز، برای حفظ تعادل خود همیشه در دو جنبه «درون سازی» و «برون سازی» فعال است؛ یعنی در عین سازگاری با تحولات اجتماعی، همه اعضای خود را از نظر جسمی و روحی به رشد مطلوب می رساند.» (نظری گزنق و ضیائی، همان)

عزت نفس

عزت نفس یکی از قدرتمندترین احساسات درونی انسان است که وجود آن مایه خشنودی و نگاه مثبت انسان به زندگی و کمبود آن، احساسات ناگوار آدمی به خود و زندگی را در پی خواهد داشت. «عزت نفس به معنای مناعت و شرافت است.» (دهخدا، ۱۳۸۵) همچنین عبارت است از: «مقدار ارزشی که فرد به خود نسبت می دهد و یا مقدار ارزشی که فرد فکر می کند دیگران به عنوان یک شخص برای او قائلند.» (شاملو، ۱۳۷۸) روانشناسان در تعریف عزت نفس گفته اند: «عزت نفس عبارت است از احساس داشتن صلاحیت و توانمندی برای کنار آمدن با چالش های زندگی و خود را شایسته دیدن برای رسیدن به خوشبختی.» (براندن، ۱۳۷۹) در این صورت، نگرش انسان در مورد خویش، وابسته به نوع نگاه جامعه به وی هست و این خود سبب انعطاف پذیر شدن افراد فاقد عزت نفس می شود. «عزت نفس یکی از مهم ترین مبانی شکل گیری شخصیت هر انسان است. خانواده ماهیتی است که در آن احساس اساسی ما از «خود» بر اثر تعامل صمیمانه با یکدیگر، به ویژه والدین شکل می گیرد.» (خواجه نوری و دهقانی، ۱۳۹۵) اگر که هر خانواده همواره امواج مثبتی را به سمت کودکان خود ارسال کنند و زمینه ساز رشد و شکوفایی توانمندی های آنها شوند، جامعه ای متمدن و پویا را شاهد خواهیم بود. «عزت نفس از اساسی ترین موضوعاتی است که در زندگی هر انسان مطرح و در موفقیت ها و شکست های او تاثیر مستقیم دارد در نظام تربیتی اسلام عزت نفس به عنوان یک هدف تربیتی مطرح است تا انسان ها را به سوی تربیت صحیح و سلامت معنوی سوق دهد.» (گلی، ۱۳۹۴) ارزش عزت نفس در زندگی تا حدی است که قرآن کریم نیز بارها به آن تاکید کرده و شخص فاقد عزت و به عبارتی انسان های ذلیل را نکوهش کرده است. عزت ارزش زیادی در دین مبین اسلام داشته و قرآن کریم در این باره می فرماید: «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا. ترجمه: هر کس طالب عزت باشد باید از خدا بخواهد؛ عزت همه دست خداست.» (فاطر، آیه ۱۰) بنابراین سرچشمه ی عزت، خداوند تبارک و تعالی می باشد. جامعه باید به گونه ای والدین را آموزش دهد که فرزندان با خصوصیات شایسته تحویل جامعه دهند. این را همه می دانند که در صورتی یک شخص میتواند یک خصوصیت یا موضوعی را به دیگری آموزش دهد که ابتدا خود دارای آن خصوصیت یا عالم به آن موضوع مورد نظر باشد. بنابر این در اولین قدم لازم است که والدین، خصوصیات و ویژگی های مورد بحث را دارا باشند و سپس میتوانیم در مورد فرزندان آنان اظهار نظر کنیم. «عزت نفس در دوران کودکی شکل میگیرد

و کل زندگی انسان را تحت تاثیر قرار می دهد؛ به دلیل قدرت و نفوذی که دارد ، ایجاد و حفظ و تقویت آن در کودکان یکی از مهمترین وظایف والدین است.» (گلی، همان) «دانش آموزانی که جرأت ورز هستند و از عزت نفس بیشتری برخوردارند به توانایی های خود اطمینان دارند و برای رسیدن به موفقیت حداکثر تلاش خود را به کار می گیرند . پس با استناد به این موفقیت به قابلیت های خویش بر عزت نفس خود می افزایند اما دانش آموزانی که عزت نفس کمتری دارند انتظار بسیار کمی برای موفقیت دارند و به همین خاطر کم تر از توانایی خود تلاش می کنند. همین امر از احتمال موفقیت فرد می کاهد و در نتیجه شکست می خورد و شکست خود را حاصل ناتوانی و بی کفایتی خود قلمداد کرده و از این طریق سطح عزت نفس کاهش می یابد.» (غباری بناب و حجازی، ۱۳۸۶) زمانی که از همان اوایل کودکی ، فرزندان خویش را با عزت بار بیابوریم و کارهای خوب آنان را تشویق و تقویت کنیم ، به مرور زمان نسبت به خود احساس خوبی داشته و با اطمینان خاطر بیشتری اهداف و آرزوهایشان را دنبال خواهند کرد. نقش مادر در زندگی کودک اهمیت بسزایی دارد. آن دسته از مادرانی که عزت نفس بالایی دارند و افرادی جرأت مند هستند ، فرزندان با خصوصیات مشابه خویش نیز تربیت خواهند کرد. اهمیت دادن به فرزندان و ستایش اعمال نیک آنان سبب افزایش اعتماد به نفس آنها می شود. بسیاری از دانش آموزان از والدین خود به خاطر عدم تشویق خویش شکایت دارند. آنها اظهار می دارند که والدینشان تنها معایب آنها را دیده و به مهارت و محاسن آنها توجهی نمی کنند. خانواده ها باید کوچکترین موفقیت فرزندان خود را ستایش کنند و از اعمال قدرت بپرهیزند. موفقیت و یا تجربه حاصل از شکست برای او بسیار ارزشمند است.» (نظری گزنیق و ضیائی، همان) نه فقط والدین ، بلکه خواهر و برادر نیز تأثیرات فراوانی بر تقویت عزت نفس و جرأت مندی کودک خواهند گذاشت. زمین تا آسمان تفاوت هست میان کودکانی که از لحاظ عاطفه و مهر و محبت خواهر و برادرهای خود تامین هستند ، با کودکانی که نه تنها کوچکترین مهر و محبتی از جانب ایشان دریافت نمی کنند بلکه کینه و کدورت در روابط بین آنها حکم فرماست.

جرأت ورزی

یکی از مهارت های پراهمیت زندگی ، جرأت ورزی یا ابراز وجود می باشد. «جرأت ورزی یا ابراز وجود یکی از مؤلفه های توانمندی اجتماعی است که به افراد کمک می کند تا بتوانند با دشواری های زندگی روزمره مقابله کنند و با موقعیت های مسئله زا کنار آیند.» (هارون رشیدی و کاظمیان مقدم، ۱۳۹۷) «جرأت ورزی به توانایی فرد در بیان و دفاع از عقاید علاقه مندی و احساسات به گونه ای شایسته و بدون اضطراب اطلاق می شود.» (لیزاربیچ و همکاران، ۲۰۰۳) «فرد جراتمند از روش های ارتباطی استفاده می کند که او را قادر می سازند حرمت نفس خود را حفظ کرده و خشنودی و رضای خواسته هایش را دنبال کند.» (اسمعیلی، ۱۳۸۹) « افراد با مهارت های ابراز وجود ضعیف، مشکلات گوناگونی برای خودشان ایجاد می کنند؛ برای مثال شخصی که نمی تواند به تقاضای دیگران «نه» بگوید، احتمالاً زیر فشار این تقاضاها خرد خواهد شد. آموزش ابراز وجود، شیوه مداخله ساخت یافته برای بهبود اثربخشی سبک ارتباطی افراد است.» (پاشا، ۱۳۹۳) با توجه به مطالب گفته شده می توان گفت که وجود این مهارت لازمه زندگی هر انسانی است و برای تقویت و پرورش آن نیاز است تا از سنین بسیار پایین اقدامات مرتبط با آن انجام پذیرد. «غالباً به رفتار هایی همچون ابراز عواطف بدون اضطراب، انجام دادن رفتار مخالفتی، صراحت لهجه، رد تقاضای غیرمنطقی، توانایی در گفتن پاسخ نه، پذیرفتن تمجید و تحسین نسبت به خود، ابراز علاقه مندی منطقی، مسئولیت پذیری، احترام متقابل، توجه به شان انسانی مخاطب، خواستن حقوق بشر برای خود و دیگران، اجتناب از تعاریف، مجامله و مداهنه، تاکید کرده اند. بر این اساس شخصیت جرأت ورز کسی است که انتقاد گر و انتقاد پذیر است و با حفظ استقلال رای خویش از هرگونه رفتار اتکالی، وابسته و دنباله رو آن پرهیز می کند.» (آج و همکاران، ۱۳۹۵) «ماسترز، بریش، هولونوریم (۲۰۰۵) ابراز وجود یا جرات ورزی را به شرح زیر تقسیم کرده اند: ۱. رد قاطعانه: در این شیوه فرد به صورتی که جامعه پسندانه باشد درخواست های تحمیلی دیگران را رد می کند. ۲. بیان قاطعانه: در این شیوه فرد توانایی بیان احساسات مثبت قدردانی از دیگران ابراز محبت و علاقه بیان تمجید

و ستایش را دارد. ۳. درخواست قاطعانه: در این شیوه فرد توانایی بیان و مطرح کردن درخواست هایی را از دیگران به منظور تسهیل تامین نیازهای فردی یا رسیدن به اهداف خود دارد. «پاشا، همان» در ادامه این مطلب، حتی قرآن کریم نیز بیان می دارد که اگر شخصی حاجتی پیش کسی دارد و یا به چیزی احتیاج داشته باشد، نباید از ابراز آن خواسته ترسی داشته باشد و خجالت بکشد بلکه محکم و قاطع نیاز خویش را مطرح کرده و درخواست کمک کند بدون اینکه ذره ای شرمنده باشد. «رشد مهارت های جرات ورزی در کودکان بسیار ضروری است؛ زیرا آنان با کسب این مهارت ها بهتر می توانند در گروه دوستان پذیرفته و جذب شوند و این امر باعث افزایش عزت نفس آنها می شود. (پودینه و همکاران، ۱۳۹۵)

روابط متقابل اعضای خانواده و تاثیرات آن

«روابط بین کودکان و والدین و سایر اعضای خانواده را می توان به عنوان نظام یا شبکه ای از بخش هایی دانست که در کنش متقابل با یکدیگر هستند.» (ماسن و همکاران، ۱۳۷۴) هر حرفی، سخنی از جانب اعضای خانواده مستقیماً روی روحیات کودک تاثیرگذار است. بدین خاطر نیاز است تا رشته کلام در کنترل دیگر اعضا باشد و سنجیده صحبت کنند. «روابط نزدیک و صمیمی فرزندان با والدین موجب می شود که نوجوانان در کشف جهان پیرامون خود، به خود اعتماد کنند و راه های متفاوتی را برای ارتباط با جهان جستجو کنند و در نتیجه به یکی از این راه ها پایبند شوند. افرادی با رشد هویتی سالم، بیشتر احتمال دارد در خانواده هایی با روابط گرم و صمیمی رشد کرده باشند.» (اسمخانی اکبری نژاد و همکاران، ۱۳۸۸) این مطلب، عمق اثربخشی این گونه روابط را نشان می دهد. «همه افراد در همه سنین جهت کسب اطلاعات دریافت کمک و تعاملات جذاب و لذت بخش به خانواده رجوع می کنند. وجود ارتباطات صمیمی و راضی کننده، پیش بینی کننده سلامت جسمانی و روانی در سراسر گستره رشد افراد است.» (پارک و بوریل، ۱۹۹۸) «الگوهای ارتباطی، انعطاف پذیری و انسجام خانواده تاثیرات شگرفی بر رشد و تحول فرزندان دارد.» (هارون رشیدی و کاظمیان مقدم، همان) «در تبیین رابطه سبک فرزندپروری مقتدرانه با جرأت ورزی کودکان باید گفت که در خانواده، والدین در آموزش رفتارهای اجتماعی پسندانه موثرتر عمل می کنند و نسبت به سایر والدین واقعیت ها و بینش های شناختی را بهتر به کودکان خود منتقل می کنند و اغلب برای مطیع سازی از استدلال و منطق بهره می برند و با بیان انتظارات منطقی خود از فرزندان، به ایجاد یک حس اعتماد به نفس به خود و دیگران کمک می کنند؛ بنابراین، این حس اعتماد به خود باعث می شود که فرد در ایجاد و حفظ ارتباطات نزدیک و صمیمی با دیگران با مهارت و آرامش بیشتری تعامل کند. ویژگی اعتماد به دیگران باعث می شود که نسبت به تعاملات با دیگران نگرش مثبتی داشته باشند و از جرأت ورزی بالاتری برخوردار باشند.» (پودینه و همکاران، همان) «هر چه محیط خانواده بیشتر شرایط گفتگویی راحت را درباره طیف وسیعی از موضوعات فراهم آورد و برای در میان گذاشتن افکار و احساسات اعضای خانواده وقت بگذارد و اعضا را به همفکری تشویق کند، احتمال اینکه فرزندان آن ها بتوانند دید خود را نسبت به خودشان تغییر داده، اعتماد به خود را تقویت کرده و قاطعیت را در روابط بین فردی بهبود بخشند، بیشتر است و چون جرات ورزی از شاخصه های سلامت روان است، باید بر این ارتباط آزاد و تعامل باز سرمایه گذاری کرد تا کودکانی با بهزیستی روانی را تربیت کرد.» (حسن زاده و همکاران، ۱۳۹۴) همانطور که بیان شد، جرأت ورزی از شاخصه های سلامت روان می باشد پس چه بهتر که انسان از کاربرد این مهارت در طول زندگی استفاده کند و در مقابل خواسته های تهدید آمیز، آزادانه و بدون نگرانی مخالفت کند. در این صورت قلّه های موفقیت را یکی پس از دیگری پشت سر خواهد نهاد و عوامل تهدید کننده وی نیز خنثی خواهند شد.

آثار عزت نفس و جرأت ورزی بر اجتماع

بی شک برخورداری از جرأت ورزی و عزت نفس، ضامن موفقیت آدمی می‌باشد. آن دسته از افرادی که عزت نفس دارند و نسبت به توانمندی‌های خود احساس خوبی دارند و وجود خویش را ارزشمند می‌شمارند، قطعاً از پیمودن راه خوشبختی نیز ابایی نخواهند داشت و جامعه را با پیشرفت‌های خود تبدیل به گلستان خواهند کرد.

«جامعه‌ای که افراد آن از احساس ارزشمندی و عزت نفس بالا برخوردار باشند، در مقابل انواع مشکلات و مسائل زندگی، فشارهای روانی، تهدیدها و حوادث ناگوار طبیعی مثل زلزله، سیل و... و بیماری‌های روانی مثل اضطراب، افسردگی و... مقاوم و پایدار خواهد بود که این امر شکوفایی استعدادها، نهفته، خلاقیت و پیشرفت‌های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و... را به دنبال خواهد داشت.» (بیابان‌گرد، ۱۳۸۲) دستیابی به موفقیت و خوشبختی دور از انتظار نخواهد بود در صورتی که یکایک افراد جامعه در خانواده‌ای پر مهر و توانمند رشد کرده باشند و پر قدرت و قاطع در جهت سرفرازی و پیشرفت کشور در تلاش باشند.

نتیجه‌گیری

برخورداری انسان از مهارت‌های ارزشمندی همچون جرأت ورزی و عزت نفس، مسیر دستیابی به موفقیت و کامیابی را هموارتر می‌سازد. خانواده به عنوان نخستین نهاد پرورشی و تربیتی کودک، نقش مهمی بر تقویت مهارت‌های یادشده (جرأت ورزی، عزت نفس) دارد. اهمیت این سیستم به قدری است که تحکیم بنیان آن باعث به وجود آمدن جامعه‌ای سالم و پیشرفته و تزلزل آن سبب فساد اخلاقی جامعه و غوطه‌ور شدن در آشوب و تباهی خواهد شد. لازم است به جایگاه این نهاد برجسته در سطح جوامع و نقش حیاتی آن در تداوم تربیت فرزندان شایسته بیش از پیش بها داده شود و آموزش‌های مورد نیاز در اختیار والدین قرار بگیرد تا بدانند که ارزش خانواده و روابط متقابل اعضا در آن تا چه اندازه اهمیت دارد و همین تعاملات و روابط صمیمانه اعضا است که در رشد و پرورش انسانی جرأت مند، با عزت و مقتدر تاثیر مستقیم دارد.

منابع

کتابنامه

قرآن.

براندن، ناتانیل، روانشناسی عزت نفس، مترجم مهدی قراچه داغی، تهران: نشر نخستین، ص ۵۱ (تاریخ اثر: ۱۳۷۹)

بورغانی فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۹)، فلسفه حقوق خانواده در اسلام و غرب، تهران: انتشارات اندیشه آفاق

بیابان‌گرد، اسماعیل (۱۳۸۲)، روش‌های افزایش عزت نفس در کودکان و نوجوانان، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان، چ ۷

دهخدا، علی اکبر، (۱۳۸۵)، فرهنگ متوسط، تهران: موسسه لغت نامه دهخدا، ص ۱۹۸۴

شاملو، سعید (۱۳۷۸)، بهداشت روان. تهران: انتشارات رشد، ص ۱۸

قائمی، علی (۱۳۷۳)، نظام حیات خانواده در اسلام، تهران: انتشارات اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران

ماسن، پاول هنری؛ کیگان، جروم؛ هوستون، آلتا. کارول و کانجر، جان جین. رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید (۱۳۷۴)

مقالات

آج، آرمان؛ ایشانی، فرزاد؛ ادا، زاده، محمد؛ اوپلی، بایلری، آق؛ جاهدی، حسین؛ ایری، مسعود؛ مرادی، فریده، «رابطه جرأت ورزی و عملکرد

تحصیلی دانش آموزان»، سومین کنفرانس پژوهش در مهندسی، علوم و تکنولوژی، خرداد ۱۳۹۵

اسمخانی اکبری نژاد، هادی؛ نصیرنژاد، فریبا؛ اعتمادی، احمد، «بررسی رابطه حمایت اجتماعی والدین و سبک‌های فرزند پروری با هویت و

سلامت روانی فرزندان»، مجله زن و مطالعات خانواده، سال دوم، شماره ششم، زمستان ۱۳۸۸، ص ۲۷-۹

اسمعیلی، مریم، «اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی به روش شناختی رفتاری گروهی در افزایش عزت نفس و جرأت ورزی دختران دارای

والد معتاد، فصلنامه اعتیاد پژوهی سومصرف مواد، سال چهارم، شماره شانزدهم، زمستان ۱۳۸۹

بابایی، نگار، «تاثیر عزت نفس در زندگی»، مشاور مدرسه، دوره دوم، شماره یک، پاییز ۱۳۸۵، ص ۲۱_۱۸

پاشا، رضا، «تاثیر آموزش ابراز وجود بر عزت نفس، اضطراب اجتماعی و قاطعیت دانش آموزان»، فصلنامه علمی_پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، سال سوم، شماره یازدهم، زمستان ۱۳۹۳، ص ۱۱۴_۹۹

پودینه، لیلیا؛ جنا آبادی، حسین؛ پورقاز، عبدالوهاب، «رابطه سبک های فرزندپروری و سبک های انضباطی با جرأت ورزی دانش آموزان»، مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، شماره ۲۴، پاییز و زمستان ۱۳۹۵، ص ۲۲

حسن زاده، صالح، «عوامل تحکیم خانواده در فرهنگ اسلامی»، پژوهشنامه معارف قرآنی، دوره ۴، شماره ۱۵، زمستان ۱۳۹۲، ص ۶۸_۴۵

حسن زاده، مرضیه ؛ خواجه، لاله ؛ حسن زاده، محمد؛ حسن زاده، احمد، «رابطه ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده با رفتار جرأت مندانه در دانشجویان»، فصلنامه روانشناسی تربیتی، سال یازدهم، شماره سی و هفتم، پاییز ۹۴، ص ۱۱۷_۱۰۳

خواجه نوری، بیژن ؛ دهقانی، رودابه ، «مطالعه رابطه بین تعارضات خانوادگی و عزت نفس نوجوانان(مورد مطالعه: دانش آموزان شهر شیراز)»، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، پاییز و زمستان ۱۳۹۵، ص ۶۱_۴۵

رضوی دوست، غلامرضا؛ موسوی، سید محمد حسین؛ شایان فر ، جواد؛ حسومی، ولی الله ، « بایستگی های اخلاقی زیست خانوادگی از منظر امام رضا(ع)»، اخلاق زیستی، شماره ۱۵، ۱۳۹۴ ، ص ۷۰_۴۱

شریعتی، صدرالدین؛ صحرانی ، فاطمه ، «بررسی نقش والدین در تربیت عاطفی کودک با بهره گیری از سیره امام رضا (ع)»، فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان درمانی، دانشگاه علامه طباطبایی، سال دهم ، شماره ۳۸، تابستان ۱۳۹۸، ص ۸۰_۵۹

غباری بناب، باقر ؛ حجازی، مسعود ، « رابطه جرئت ورزی و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان تیزهوش و عادی»، پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، سال هفتم، شماره ۳ ، ۱۳۸۶، ص ۳۱۶_۲۹۹

گلی، مهرناز، «نقش والدین در پرورش عزت نفس فرزندان و سلامت معنوی آنان از دیدگاه اسلام»، فصلنامه تاریخ پزشکی، سال هفتم ، شماره بیست و پنجم، زمستان ۱۳۹۴

مظلوم، اشرف، «بررسی ارتباط شیوه فرزند پروری والدین با پایگاه هویت در دانش آموزان پیش دانشگاهی شهر تهران»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء، ۱۳۸۲

نظری گزنیق، فائزه ؛ ضیائی ، گیتی ، «تاثیر اختلالات عاطفی موجود در خانواده بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مدارس»، کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت ، روانشناسی ، حقوق و مطالعات فرهنگی و اجتماعی ، ۱۳۹۷، دوره یک

هارون رشیدی، همایون ؛ کاظمیان مقدم ، کبری ، «رابطه الگوهای ارتباطی، انعطاف پذیری و انسجام خانواده با جرأت ورزی دانش آموزان دختر»، فصلنامه فرهنگی _ تربیتی زنان و خانواده ، سال سیزدهم ، شماره ۴۴ ، پاییز ۱۳۹۷، ص ۱۸۳_۱۶۵

منابع انگلیسی

Lizarage Ls, ugarit D , Gradelle em , and iriarte DBT. Eahancement of self_regulation, assertiveness, and empathy, learning and instruction, 203;13(2003):423_39.

Masters,j.c.;Burish, I.j.; Hollen, S.D.and Rimm.D.E.(2005). Assertion Training methods . Behavior therapy.new york : Haecourth race Ivanovich.publish_ers Inc.

Park,R.D.and Buriel, R.(1998).Socialization in the Family:ethnic and ecological perspectives. Hand Book of child psychology,3,463_552

Investigating the relationship between family interactions and the child's courage and self-esteem

Marziyeh khezrinezhad

Student-teacher of Farhangian University, Shahid Motahari Khoy Center, Iran

Marziyeh.khezrinejad@gmail.com

Abstract

The family, as the first and smallest social institution, plays the most important role in shaping the child's personality in the early years of life. The type of relationships that govern the family system will guarantee the success or failure of the child in his future challenges. This means that if the level of family interactions is satisfactory, children will grow up in a safe environment full of love and affection and will behave boldly due to their high level of self-esteem in society. It is necessary for a person to continue his life in the society and to be safe from various threats, considering the improvement of courage skills and achieving a better image of the value and importance of his thoughts and feelings. Therefore, the purpose of this study is to investigate the relationship between family interactions and the child's courage and self-esteem. In addition, the effects that courage and self-esteem can have on society are also briefly mentioned.

Keywords: Family, Family Interactions, Courage, Self-Esteem